

6.2. LYHYT JALKAPALLOHISTORIA JA ELÄMÄNTAPA

Jalkapallomuistelua 2.

Miten mulle oikein kävi? Mä olin sen meijän junnujengin parhaimpia ja taisin olla ekana mestiksen vaihtopenkilläkin ja Suomen cupin matseissa jo kuustoistavuotiaana. Seittemäntoistaikäsenä mä olin melkein ykkösessä, mut sit mä satutin nivuseni ja se meni melkein se kesä toipilaana. Viiminen junnuvuosi meni taas hyvin ja mä olin sitten ykkösen porukassa sen ekan seniorivuoden. Ihan kohtuullisesti, vaikka se Hanen loukkaantumine haittaski. Sit mä menin inttiin ku en oikein tienny mitä rupeisin tekeen kirjotusten jälkeen. Ja mä harjottelin paljon, mä ajattelin ottaa tosissani sen inttivuoden ja kattoo mihin mä yltäsin, vaikka me oltiinki tiputtu mestiksestä sillon edellisenä kesänä. Mut meillä oli se sukupolven vaihdos just menossa, eikä me oltu sillai huolestuneita, vaikka seuran raha-asiat ei oikein hyvin tainnu mennäkää.

Mut sitte mä sairastuin keuhkoputken tulehdukseen ja uudelleen astmaan siellä intissä just ennen sarjan alkua. Eikä se parantunu, päinvastoin. Mut enhän mä sitä uskonu, mä vaan yritin treenata enemmän ku mä ajattelin ett mun kunto oli vaan jotenki romahtanu. Ja olin mä sillein kuitenkin kohtuullisessa kunnossa, mut kentälle mä vaan en päässy, kun jengi pelas hyvin ja pärjäs. Me noustiinki mestikseen heti takasin. Syksyllä mä sitte päätin pitää vähän pitemmän tauon ku se astma vaan vaivas, vaikken mä siitä mitään numeroa tehny - en edes kertonu kellekään. Ja se tuntuki paranevan, en tiijä johtuko se siitä ett se intin vitutus loppu vai mistä, mut mä olin taas ihan kunnossa. Ja mä alotin taas innokkaana treenit, vaikka mä päätinki kuunnella mun fysiikkaa vähän paremmin ku aiemmin.

Kaikki meniki ihan hyvin, mun harjotusmatsitkin meni ihan kohtuullisesti ja mä odotin sitä kautta innolla. Mut sitten kuukausi ennen sarjan alkua meijän valmentaja ja joukkueenjohtaja vaan tylästi ilmotti yhen maanantailenkin jälkeen, ett ne on ajatellu tiputtaa mut ringistä. Mä olin just pelannu hyvän matsin viikonloppuna, joten se tuli mulle aika yllätyksenä, vaikka kyl mä tiesin etten mä varsinaisesti olis meijän coutsin suosikkipelaajia, ku mä en ollu mikään kova ja kestävä, joita se enemmän suosi. Mut kuitenkin, mua vitutti. Ehkä sit vielä enemmän se tapa, jolla se mulle ilmastiin: mä olin hikisenä lenkin jälkeen autossa ku ne tuli siitä kerton. Ei mun olis tarttenu siihe sitä

lopettaa kokonaan, mut mä olin nii ylpee etten sen jälkeen tullu treeneihin enkä käyny kattoon ku muutaman pelinkään koko kesänä.

Mä päätin sitte tosissaan päästä jonnekin opiskelemaan, mut sekin näytti aluks tosi heikolta, mä en päässy edes aluks siihen nuoriso-opiston pääsykokeisiin. Sillon mä ajattelin, ett mitä helvettiä sitä on tullu tehdyks nuorena - pelattua vaan sitä kirottua futista. Eikä musta oo sitten siihenkään eikä mihinkään. Mut mä treenasin jumpan ja urheiluopistojen pääsykokeisiin ja luin pääsykoekirjoja ja pidin mä kuitenkin vielä nappuloille futiskoulua sinäki kesänä. Ja hitto mä olin onnellinen ku mä pääsin opiskelemaan, mä pääsin siitä kaupungista eroon ja eroon niistä ikävistä muistoista.

Se oli tosi rankkaa se lopettaminen. Oli niinku runko olis elämästä menny rikki. Mä huomasin kuinka se pelaaminen ja treenamminen oli hallinnu mun elämäni lähes täydellisesti, mä en aluks tienny mitä mä olisin tehny mun uudella vapaa-ajallani. Eikä mulla ollu paljon muita kavereitakaan ku mun pelikaverit - ja niitten kanssa mä en sillon jostain syystä jaksanu paljo liikkua. Eikä nekään paljo ollu muhun yhteydessä, mä ajattelin ett ne joko oli tyytyväisiä ku ne itte ei ollu mun asemassa tai sit ne ei ois tienny miten suhtautua, ku mä kuitenkin olin sillain ajatuksellisesti koko ajan kehittämässä sitä meidän pelaamista. Osa saatto olla vaan ihan tyytyväisiä ja vahingonilosia siitä etten mä pärjänny, kun mulla oli kuitenkin aika vahva pelinäkemys ja se ei oikein sillo sopinu sen jengin kuvioihin. Joka tapauksessa mä koin epäonnistuneeni raskaasti senkin vuoks ett mä luulin tajuavani jotain siitä pelistä.

Yksilön näkökulma

Kun ensimmäinen jalkapallomuistelu toi esiin kulttuurisen, yhteisöllisen tason, tuo tämä toinen näkyviin henkilökohtaisen ja yksilöllisen tason. Minulle olikin nuorena yhteisöllinen taso tärkeämpi, sillä en kaikista sairauksistanikaan huolimatta keskittynyt niiden kunnolliseen hoitoon, vaan yritin pärjätä omassa viiteryhmassäni.

Urheilijoiden kertomuksissa omasta urastaan esimerkiksi lehtien palstoilla nousevat usein esiin loukkaantumiset ja sairaudet. Urheilijoiden ajatusmaailmassa ne ovatkin

pahinta, koska loukkaantuminen estää kehittymisen ruumiillisesti, joka on urheilussa oleellista. Ruumiillisuus onkin keskiössä myös omissa muistoissani. Mietin kuinka olisin voinut sinäkin aikana harjoitella tai kuinka paljon muut samana aikana kehittivät, kun itse olin poissa pelistä. Ja kuinka yritin ottaa kiinni muiden abstraktia etumatkaa loukkaantumisen jälkeen.

Jalkapallo, elämäntapa ja tulevaisuuden valinnat

Henkilökohtainen tarina on myös tunteenomainen, vaikka suomalaisten elämäkertoja tutkittaessa onkin huomattu, että suomalaisten miesten on hyvin vaikea kertoa tunteistaan - sen sijaan naiset ja alemmista yhteiskuntaluokista lähtöisin olevat pystyvät kertomaan myös omista kokemuksistaan (Roos 1987). Urheilu-uran päättyminen on onnistunut suomalaisille huippu-urheilijoille kohtalaisesti, vaikka osalle heistäkin se on ollut karvas pala (Vuolle 1977, 57-59). Oletettavaa on, että tavalliselle, keskitason urheilijoille, jotka eivät ole saavuttaneet tavoitteitaan, lopettaminen on ollut vielä vaikeampaa. Sitä se oli myös minulle, koska jalkapallosta oli muodostunut elämäntapa. Se jäsensi ajankäyttöäni, mutta ennen kaikkea sen ympärille rakentui sosiaalinen ympäristöni, joka tavallaan hävisi pois, kun minulla ei enää ollut omakohtaista kokemusta eikä asemaa siinä ympäristössä.

Jalkapallon pelaaminen oli minulle elämäntapa aivan toisessa mielessä kuin J.P. Roosille hänen juoksemisensa, joka jäsensi aikaa, vähensi sosiaalista kanssakäymistä, hyötyliikuntaa ja alkoholin käyttöä, mutta pysyi silti välineellisenä, koska tarkoituksena oli vain kunnon ja ulkonäön säilyttäminen - juokseminen ei myöskään rasittanut hänen ajatuksiaan (Roos 1989, 68-69). Jalkapallon ja juoksemisen erokin tietysti ratkaisee:

jalkapallo on taktinen ja monimutkaista strategista ajattelua vaativa peli, jossa variaatioita on lukemattomia ja niihin täytyy pelaajan kyetä löytämään omia ratkaisujaan, mutta myös jalkapallon yhteisöllisyys, tavoitteiden erilaisuus ja muiden valintojen vähäisyys vaikuttavat urheilulajin ja elämäntavan suhteisiin. Vaikka jalkapallo kavensikin melko paljon monia elämänvalintoja, niin toisaalta se mahdollisti omalta osaltaan esimerkiksi liikuntatieteellisen alan valinnan (vrt. Vuolle 1987, 146-151).

Lopettamisen vaikeus näkyikin omassa kertomuksessani vaikeimpana siinä, että jalkapallon harrastaminen oli niin totaalista, että se vei mahdollisuudet kehittää muita vaihtoehtoja elämässä. Se konkretisoitui turhautumisena jalkapallouran päätyttyä. Olisi helppoa yhtyä tunteenpurkaukseeni, ryhtyä jälkiviisaaksi ja sanoa omaa pelaamistani vain tyhmyydeksi. Tyhmyydeksi, josta kärsii myöhemmin ja kantaa seuraukset. Tarkoitukseni on kuitenkin ollut oman tapaukseni pohjalta - joka ei varmaankaan ole ainutlaatuinen - osoittaa tässä työssä niitä moninaisia kytkeitä, joita liittyy urheilevan nuoren elämään ja hänen tekemiinsä erilaisiin valintoihin.

6.3. YKSILÖ JA URHEILUKONE

Jalkapallomuistelua 3.

Mut enhän mä siitä futiksenpelaajan identiteetistä päässy kuitenkaan, vaikka mä olin niin varma etten mä enää ala pelaamaan. Heti ku mä pääsin Jyväskylään, nii liikunnalla saatiin selville ett mä olin pelannu ja mut houkuteltiin ylioppilaskunnan joukkueeseen. Se pelas opiskelijoitten SM:stä. Ja meillä olikin tosi hyvä porukka, vaikka siinä oli vaan sellasia kakkosdivarin jätkiä suurin osa.

Ja mun peli kulki. Musta tuntu ett mä olin paremmassa kunnossa kun koskaan. Mä olin laihtunu muutaman kilon kesän aikana ihan sen vuoks etten mä

enää syönyt iltasin harjoitusten jälkeen ja se oli vaikuttanut mun hengitykseenkin. Se toimi ihan hyvin. Me voitettiin sillä porukalla Suomen mestaruus ja perään vielä kansainvälinen turnaus Tanskassa ja kummassakin me voitettiin Kuopion kopiksen joukkue, jossa pelas mun Kupsin ja Kopareitten tuttuja niin että siellä oli vaihdossakin mestaruussarjapelaajia.

Mut parasta oli kyllä se fiilis, mikä meillä oli, ei niinkään se menestyminen. Ainakin mulle oli älyttömän tärkeää, että sai pelata ja sai pelata sillein kuin halusi. Ja siinä porukassa oli hauska pelata, kaikki oli niiku voitettavissa eikä mitään hävittävässä. Se oli samanlaista kuin silloin kun me voitettiin niitä oppikoulucuppeja, väliaikasta mut rakasta touhua.

Mä en kuitenkaan innostunut nii paljon että olisin ruvennu uudestaan pelaamaan ja kait mulla oli joku karanteenikin päällä, vaikkei sen minkään ongelman pitänyt olla. Seuraavana vuonna me voitettiin taas se mestaruus ja nyt mä olin jotenkin kypsä ajatukseen alottamisesta uudelleen. Ja kun mua hyvä valmentaja pyysi, niin mä olin valmis. Mä pyysin paperit Mikkelistä Kissojen joukkueen johtajalta, joka sano puhelimesta että asia on selvä. Mä vein ne uuden seurani puheenjohtajalle ja siirto oli selvä. Mä olin nyt JyP-77:ssä ja se oli myös lehdissä. Ja mä aloin taas harjoitteleen.

Ja mä treenasinkin niitä kahta vuotta takasin ja saman aikaisesti mulla oli paljon opetukseenkin kuuluvaa liikuntaa. Mut kaikki meni hyvin kevääseen asti. Sit mun polvi alkoi vihottelen ja se rupes nariseen ja meneen alta pois. Siihen oli tullu rasituksesta nukkua ton lumpion alle. Paha juttu, sillä sitä ei oikein kannattanut leikatakaan. Mä kuitenkin pelailin niin paljon kuin pystyin sinä kesänä, joka meni meiltä tosi hyvin.

Mun vanha seura oli siinä samassa kakkosdivarin lohossa, ne oli nimittäin silloin 1981 tippunut ykköseen ja seuraavana vuonna kakkoseen. Ja nyt näytti että ne tippuis vielä kolmoseenkin, kun meillä oli matsi niitä vastaan Mikkelissä. Mä pelasin pari kytkäminuuttia ihan vaan näytin vuoksi kipeällä polvellani siellä entisessä kotikaupungissani, kun me oltiin jo varmoja voitosta. Mut se oli kohtalokasta. Kävi nimittäin sillä tavoin, että Mikkelin Pallo-Kissat teki protestin mun edustuskelpoisuudestani, mä en muka ollut vapaa muuttamaan seuraa edellisenä syksynä. Karanteenisäännökset oli muuttanut niin, ettei mun yli kahden vuoden pelaamattomuuskaan riittänyt. Todisteet vapaasta pelioikeudesta oli myös jotenki kadonneet postissa, niitä ei löytynyt Palloliitostaakaan.

Se oli järkytys. Mä en tajunnu mitään. Mulle oli sanottu ett kaikki on kunnossa, liitto oli rekisteröiny mun siirron oikein ilman karanteenia, koska se oli lehdissäkin. Mä en tajunnu, mitä tää oli. Päätös tapauksessa oli kaikkein paras: Palloliitto odotti kunnes sarja oli kulunut tarpeeksi pitkälle ja teki päätöksen, jolla Pallo-Kissat voitti sen matsin, mut sillä ei ollu enää mitään merkitystä. JyP pääsi karsintoihin ja Pallo-Kissat tipahti, mä vain olin ilman pelioikeutta sen prosessin ajan ja kaikesta päättäen myös jotenki syyllinen, koska mä sain vielä kuuden kuukauden pelikiellon päälle. Taas mut oli tyrmätty. Ja vielä paremmin ku sillon Mikkelissä. Mä vaan hoin ett miks näin kävi?

Tosin sitten mä tajusin lopulta lopettaa sen pelaamisen ja mä lopetin sit myös sen jalkapallovalmentajaks opiskelunkin. Se ei jotenki enää tuntunu hyvältä idealta olla mukana sellasessa touhussa. Korneinta kai oli sit se ett mä tajusin miten raha on kaiken takana: Pallo-Kissat meni konkurssiin vuoden 1984 keväällä ja Palloliitto pudotti ne tylysti viidenteen divisioonaan. Se oli ehdottomasti liian raaka tuomio. Siinä oli paljon niitä mun pelikavereita junnareista asti vielä mukana. Ja mä tajusin, ett Pallo-Kissat tarvitti sillon edellisenä syksynä enemmän rahaa ku niitä pinnoja. Niitten piti yrittää kaikki keinot. Mä olinkin vain rahanteon väline.

Tulkintakehys

Kun edellisissä kappaleissa keskityttiin yhteisöön ja alakulttuurin, yksilöön ja elämäntapaan, niin tässä kolmannessa muistelussa kohteena ovat organisaatiot ja niiden toimintatavat. Kyseessä on siis makrososiologinen tarkastelu samasta ilmiöstä, josta "midi ja mikro" on jo nähty. Empiirinen aineisto on edelleen henkilökohtaisten kokemusten kautta välittynyt subjektiivinen tieto.

Yksilö ja urheiluorganisaatiot

Kolmas kertomukseni kertoo tapahtumasta, jossa urheilua harrastavien yksilöiden

asema joutuu heidän näkökulmastaan organisaatioiden mielivallan alaiseksi. Näin tapahtui niin minulle vuoden 1983 tapahtumissa kuin Mikkelin Pallo-Kissojen pelaajillekin vuoden 1984 tapahtumissa. Kärsijöiksi joutui kummassakin tapauksessa ennen kaikkea pelaajat, koska Mikkelin Pallo-Kissojen konkurssin jälkeen ei voida sanoa seuran joutuneen kärsimään sarjapaikkansa menetyksestä. Vain pelaajat, joiden pelioikeus oli siirretty uudelle seuralle Mikkelin Kissoille, kärsivät vääryyttä: heidät pudotettiin alimmalle mahdolliselle sarjatasolle ilman omaa syytään.

Kysymys "totuudesta" edellä mainituissa tapauksissa jäänee vaille näyttöä ilman oikeudenkäyntiä, jossa valaheitoisesti käytäisiin prosessi läpi. Tarkastelenkin tapauksia teoreettisina esimerkkeinä urheiluvien yksilöiden ja urheiluorganisaatioiden välisistä suhteista. Seuraavat huomiot lienevät yleistettävissä:

1. sääntöjä tulkitaan siten, että ne aiheuttavat vähiten harmia organisaatiolle ja sen toimivuudelle. Sekä vuoden 1983 protestikysymyksessä että vuoden 1984 konkurssipäätöksessä tämä toteutui siten, että protesti käsiteltiin niin hitaasti, että nähtiin sen hyväksymisen/hylkäämisen mahdolliset haitat ja hyödyt sarjajärjestelmän tasolla. Konkurssipäätöksen yhtenä perusteena oli se, että Pallo-Kissat oli pelannut jo yhden ottelun sen vuoden sarjassa. Ottelun merkitseminen Kissojen nimiin tai sen uusinta olisi ollut järjestelmälle liian vaikeaa. Tilanteessa, jossa urheiluorganisaatio hyötyy päätöksestä, joka tukisi myös urheilijaa, organisaatio voi tietysti joustaa pyhistäkin periaatteistaan (vrt. Martti Vainio, Ben Johnson).

2. yksilön näkökulma ei ole relevantti päätöksiä tehtäessä, vaan seurojen ja liiton edut ajavat yksilöiden etujen ohi. Omassa tapauksessani minulta ei pyydetty tai vaadittu selvitystä asiasta, vaikka minua rankaistiin. Päätök-

set tehtiin seurojen antamien selvitysten perusteella, joita minulle ei näytetty. Myöskään Pallo-Kissojen pelaajien oikeus pelaamiseen siinä sarjassa, johon he olivat valmistautuneet ei merkinnyt mitään sen argumentin edessä, että seura oli toiminut huonosti. Kaiken lisäksi seura ei varsinaisesti ollut rikkonut urheiluun liittyviä sääntöjä mennessään yksinkertaisesti konkurssiin.

Samanlaisia tapauksia pelaajien etujen oikeuksien polkemisesta on jatkuvasti julkisuudessa, kun urheiluliitot ovat seurojen vaatimuksesta parantaneet seurojen omistusoikeutta (juniori)pelaajiinsa. Syynsä on tietysti myös pelaajilla, joiden ammattiyhdistystoiminta ei ole seurannut kehitystä, jonka mukana seuroista on tullut yrityksiä ja pelaajista palkkatyöläisiä. Avoin kysymys on se, kuuluisiko pelaajien/urheilijoiden etujen ajaminen urheiluliitoille varsinkin nyt, kun joukkuepelien korkeimmat sarjatasot ovat järjestäytyneet seurojen hallitsemiksi ja omistamiksi liigoiksi.

3. Suomi on organisaatioiden ja organisoitumisen malliesimerkkimaa ja urheilu kuuluu vapaaehtoistoiminnan ehdottomaan kärkeen (Puronaho 1989, 192-195). Tästä johtuen ristiriita korkean organisoitumisen, niiden suuren sääntömäärän (liitot) ja vapaaehtoistoiminnan (seurat) kesken on suurentunut, kun organisaatiot vaativat toimiakseen ammattimaisesti hoidettuja seuroja. Näin ei kuitenkaan ole, vaan seurojen järjestötyöhön on yhä vaikeampaa saada pätevää ja motivoitunutta väkeä. Toinen ristiriita on se, että urheilijatkin lähestyvät ammattilaisuutta, mutta läheskään kaikki seurat eivät.

Muisteluiden muistelu

Tarkoituksena on ollut luoda silmäys kokemuksiini nuorena jalkapalloilijana vuosien 1976-1983 välisenä aikana. Varsin lyhyen ajanjakson aikana ehdin kokea niin voiton hurmioita kuin tappion katkeruutta, niin voimakasta yhteisöllisyyttä kuin kitkerää vieraantumista, niin aloittamisen riemun kuin lopettamisten kyyneleet. Tuona aikana minulla oli jalkapalloilijan identiteetti ja elämäntapa, urheilun harrastamisesta tuli myös osa tulevaa työtä liikuntatieteilijänä. Muistelutyön avulla olen voinut avata monia tunteenomaisesti lukkiutuneita paikkoja henkilöhistoriassani ja liikuntasosiologisen tietämyksen avulla ehkä jonkin verran tekemään siitä myös yleisesti kiinnostavaa ja teoreettisesti mielenkiintoista. Ainakin se on ollut uutta tietoa urheilusta ja liikunnasta tällaisessa muodossa.